

СТРАТІАРХИ УКРАЇНИ: ДО ПРОБЛЕМИ ЛЕГІТИМАЦІЇ

Ліпкан Володимир Анатолійович,

д.ю.н., професор,

докторант відділу правових проблем політології,

Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України

м. Київ, Україна

У рамках сучасного позитивізму чимала увага приділяється застосуванню „розумної сили”, „м'якого права” [1], у яких вбачається важливий інструмент доправового регулювання, а також етичним, моральним і політичним міркуванням у процесі реалізації стратегії сучасної держави. Водночас позитивізм продовжує обґрунтовувати першочергову важливість існування геостратегії держави, відповідних секторальних стратегій, в тому числі безпекової і адекватних синхронізованих напрямів державної політики, поза контекстом існування яких нація фактично не зможе реалізувати національні інтереси і зберегти національні цінності, а також плекати національну ідентичність. На цьому шляху важливим є звернення до стратегічного контексту і геостратегічного дискурсу.

Стратегія — це каскадний системний концептуально-інтелектуальний та комплексний силовий інструмент, за допомогою якого плакати ми будемо лише від щастя та радості, терпіти ми не будемо жодної образи та натяків на позбавлення незалежності або переписування історії, а милість будемо проявляти лише до тих, хто поважно та гідно ставиться до нашої історії, до нас сьогодні і до наших прийдешніх поколінь.

Ми є нащадками великого козацького роду, тому майбуття нас як усвідомленої, історичної, національно ідентичної нації можливо лише за умови не тільки розроблення, а й передовсім реалізації геостратегії, поза контекстом будь-яких обмежень та впливу зовнішніх сил (включаючи: індоктринацію, інфільтрацію).

Пропонована нами методологічна модель розроблення геостратегії має стати життєдайною силою, живильним поштовхом, глибинним рушієм для подальшого творення нової динамічної нестационарної геостратегії сучасної України як політико-безпекової практики.

Ми наголошуємо на реальності та принциповості власної наукової позиції, адже саме в умовах або ж поліполярності або безполярності, або ж нестационарності, дії темної матерії на Всесвіт, синхронізована роль галузевих / секторальних стратегій і відповідних коаліцій стає вирішальною.

Ефективність галузевих стратегій уможлиблює надати та вирішити питання щодо одвічних бідкань нашої волелюбної нації: хто ми: нарід чи чернь; нація чи маса? [2; 3].

Ще *Михайло Грушевський* свого часу відзначав, що український нарід, втомився у трикутнику боротьби із Степом, з Москвою та натиском шляхетсько-католицької Польщі [4].

Сьогодні ж це вже не трикутник, а багатокутник:

- *це і Росія*, як споконвічний фактор дестабілізації України та екзистенційної загрози її національній ідентичності та існування;

- *і США з Великою Британією*, які впроваджують власну концепцію англосаксонського світу, в якій апіорі (якщо формально підходити до трактування базових постулатів геополітики) відсутнє місце для Української держави;

- *і Європейський Союз*, який, як показав конфлікт між Палестиною та Ізраїлем у жовтні 2023 року, немає чіткої консенсуальної зовнішньої політики, і дрейфує між інтересами окремих держав і фінансовими лобі;

- *і Ватикан*, який всіляко підтримує власні проекти, інтереси яких не завжди окреслені державними та міжнародно визнаними кордонами

- *і Туреччина*, який скористалася конфліктом між Палестиною та Ізраїлем для посилення власної ролі в якості регіонального лідера

• *і Китай*, який через упровадження своєї, начебто „економічної” концепції „Пояс і шлях”, має стратегічну мету до підкорення не лише глобального півдня, а світу в цілому [5].

Ця втома є наслідком відсутності:

- 1) стратегічного мислення владних еліт;
- 2) стратегічної культури міжнародних відносин;
- 3) геостратегії як концептуальної основи і політико-безпекової практики, і розроблення галузевих секторальних стратегій, відповідно до найбільш важливих сфер життєдіяльності.

Досить терпіти, досить скиглити і постійно кивати на погану долю: кожен має ту долю, на яку заслуговує, яку може вибороти, в тому числі силою. І у цьому русі треба змінювати застарілі наративи, що Український нарід — нарід довготерпеливий і многомилостивий, як сам Господь, який довго зносить все, молючись та плачучи [6].

Геостратегія, виходячи з еволюційного підходу, є нічим іншим як продуктом конкретної епохи і конкретної нації, і відбиває рівень інтелектуального, ментального та енергетичного та матеріального її розвитку, інтелектуальну спроможність та стратегічний потенціал, політичну рішучість і ментальну здатність до формування і реалізації власної національної стратегії.

На нас як науковцях лежить завдання щодо розширення масштабів мислення, горизонтів стратегічного передбачення, які власно і формують напрями ефективного використання як державного ресурсу, так і стратегічного потенціалу. Коріння такого масштабу стратегічного мислення закладаються і узагальнюються в предметному полі геостратегії сучасної Української держави.

Відсутність такого масштабу або навіть завдання щодо його творення наперед виключає не лише можливість реалізації власної стратегії, а й взагалі реалізацію стратегічних інтересів. Адже владні еліти здатні діяти лише в рамках свого розуміння, врешті-решт, — розуміння радників, відповідних

державних інститутів, які здійснюють нормопроектне забезпечення реалізації державної політики. Звичайне мислення виключає оперування стратегічними категоріями. Ось чому в роботі нами порушується на серйозному рівні питання щодо необхідності підготовки справжніх стратегічних архітекторів.

Не може ані артист, ані економіст, ані спортсмен, ані юрист, ані бухгалтер, ані хлібопекар тощо ефективно керувати державою; не може не через брак любові до Батьківщини, вірності та відданості щодо її розвитку тощо, а не може, передусім, через відсутність масштабу мислення, головне — стратегічного мислення.

Людиною керує шкала цінностей, в якій він виріс; помножена на відсутність стратегічного мислення і стратегічної культури отримуємо незворотній процес деінтелектуалізації, десакралізації і деінституціоналізації влади, навіть початкову і потенційну неможливість усвідомлювати стратегічні процеси в глобальному, планетарному масштабі і роль Української держави в них в якості активного суб'єкта.

Звідси домінуючу більшість актів стратегічної правотворчості останніх років спрямовані:

- на *захист від*, а не на формування достатніх і гарантованих, в тому числі й безпекових умов для реалізації стратегічних національних інтересів, тобто політика Української держави і геостратегія ДЛІА;

- лише *проти Росії* (насправді, в Україні існує чимало інших не таких явних, на перший погляд, але реальних зовнішніх ворогів (противників) її незалежності), а не на будову ефективної Української держави;

- на стратегічне партнерство з *конкретними країнами*, а не на стратегічне партнерство як інструмент реалізації стратегічних цінностей, тобто ситуаційні союзи з тими, хто на даному етапі історичного розвитку сприятиме реалізації українських національних цінностей і стратегічних національних інтересів.

Народжений повзати, літати не зможе. Саме тому люди невисокого польоту не здатні масштабувати стратегію розвитку Української держави на глобальний вимір, адже дії таких осіб поза рамками горизонту їх мислення є неможливими. Звідси абсолютна прогнозованість політичних рішень, легкість маніпулювання та індоктринації потрібних зовнішнім акторам парадигм та наративів, і як наслідок — фактично зовнішній контроль при збереженні державницької атрибутики.

Як висновок, я пропоную увести в науковий обіг поняття „стратіарх”. Стратіарх [Stratiarh, termin V. A. Lipkana] (скороч. від *стратегічний архітектор*, дав.-гр. *στρατηγία*, стратегія — мистецтво полководця, + лат. *stratum* — прошарок + грец. *ἀρχή* — „влада”, тобто „влада небагатьох”) — еліта суспільства, творці, які внаслідок еволюції стратегічної культури в рамках соціальної системи, утворили нову форму історичної конфігурації, набувши статусної та функціональної індивідуальності внаслідок процесів внутрішньої диференціації соціальної системи з утворенням унікальної системної аналітичної структури, яка відрізняється від інших управлінських систем.

Стратіархи, будучи проявом стратегічної меритократії, реалізують наступні *функції*:

- 1) формують геостратегію та на її основі секторальні стратегії державної політики;
- 2) розробляють ментальні та когнітивні моделі, переконання, стратегічні наративи, соціо-культурні конструкти та смисли;
- 3) дієво втілюють їх в життя через формування механізмів реалізації різноманітних національних (у тому числі секторальних) стратегій і відповідних їм видів державної політики;
- 4) визначають рівень статусної асиметрії міжнародних акторів, відтворюючи та враховуючи глобальні зміни силового балансу на етапі трансформаційних перетворень на загальносистемному рівні;

5) генерують і конструюють геостратегічний ландшафт у широкому його розумінні, включно із сакральним ландшафтом і гуманітарною аурою нації.

Таким чином, результатом діяльності стратіархів є: відчуття належності, суб'єктивне ототожнення реалізації стратегічних національних інтересів із функціонуванням ефективною інституційною системи, стратегічним ландшафтом, відчуття своєї духовної причетності до сакрального ландшафту, ідентифікацію себе творцем секторальних стратегій, архітектором стратегічного майбуття держави на засадах стратегічної переконливості і стратегічної ясності. Стратіархи втілюють концепції стратегічної ясності та стратегічної невизначеності з метою досягнення стратегічних цілей держави як дороговказів стратегічної політики.

Список використаних джерел:

1. Ліпкан В. А. Роль „soft law” у розвитку інформаційного законодавства. *Правові проблеми сучасності: матеріали наук.-практ. конф.* (Запоріжжя, 26 лют. 2013 р.). Київ: О. С. Ліпкан, 2013. С. 46–48.
2. Улас Самчук. Нарід чи чернь? 1941. *УкрЛіб. Бібліотека української літератури*: [сайт]. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=228>.
3. Нарід. *Вільний тлумачний словник. Новітній онлайн-словник української мови (2013–2018)*: [сайт]. URL: <http://sum.in.ua/f/narid>. (дата звернення 01.11.2023)
4. Грушевський М. Історія України – Руси: в 10 т. Київ, 1991. Т. 1. 648 с. URL: <http://litopys.org.ua/hrushrus/iur1.htm>.
5. Ліпкан В. А., Яковець А. В. Геостратегія сучасного Китаю: *монографія*. за загальною редакцією доктора юридичних наук, професора В. А. Ліпкана. Київ : В.А. Ліпкан, 2023. 384 с.
6. Хоткевич Г. Два гетьмани. Київ: Дніпро, 1991. 105 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0010309>.